

Medvetánc

Egész nap zuhogott az eső, csak úgy ömlött alá a szürke fellegekből. Mintha a menny egy őrült cselédje öntené ki egyik vödör felmosóvizet a másik után, fejébe véve, hogy egyszer s mindenkorra rendet teremt, és minden mocskot visszaküld oda, ahová tartozik: a Földre. Már koradélután félhomályba burkolózott a környék, s az éj közeledtével sem javult a helyzet, esett tovább. A füttyülő szél merőlegesen verte az emeleti ablakra a vizet, és a diófa meztelen ágai, mint egy pálcikaember kezei, kalimpáltak a szélben.

Bondyt az ítéletidő nem izgatta különösebben. Hamar elaludt. Végül is a Jóisten annak idején megígérte, hogy nem küld újabb özönvizet. A külvilág vad zajait hallva kellemes, belső nyugalom szállta meg, és szinte hipnotikus álomba merült. Egy dombra mászott felfelé, lassan küzdve magát előre. Az eső és a sötétség az álomvilágba is követte, a képzelete pedig villámokat és mennydörgést is adott hozzá. Végre felért a dombtetőre. Fáradtan és csuromvizesen, a viharral a sarkában, ott állt egy templom bejárata előtt, amelynek létezéséről eddig sejtelve sem volt. Nem akaródzott bemennie. Nem a templommal volt baja, inkább azzal, ahogy kinézett. Határozottan érezte, hogy valami nem stimmel vele, de hogy pontosan mi, nem jött rá. Kívülről úgy festett, mint akármelyik falusi templom, leszámítva, hogy rendkívül rossz állapotban volt, és hogy a falai sötétek. Nagyon régi templom lehetett, talán román kori, de nem értett hozzá. Inkább olyan várforma volt, talán erődtemplom. A rozsdás kilincs után nyúlt, aztán meggondolta magát. Úgyis zárva lesz – rögtön tudta, hogy csak kifogásokat keres. Nem volt mit tenni. Az esélytelenség nyugalomával lenyomta a kilincset. Az ajtó nyikorogva feltárult.

Először semmit sem látott. A templombéli sötétség még áthatolhatatlanabbnak tűnt, mint a kinti. Néhány pillanattal később észrevette a pislákoló gyertyalángokat. Még csak meg sem lepődött, hogy kerülnek erre a távoli, mindenkitől elhagyatott helyre. Pár perc múlva más fényekre is figyelmes lett, ezek innen-onnan, a legsötétebb sarkokból szüremlettek elő. Talán a képekből áradt, úgy, ahogy a pravoszláv ikonok sugározzák a fényt, nem mintha ezek témája vagy jelentősége valaha is megérintette volna a lelkét. A templombelsőt különösen alakították ki. Leginkább labirintusra emlékeztetett, de egyetlen pontból sem lehetett rálátni a formájára vagy a szerkezetére, viszont úgy érezte, hogy minden út a közepe felé vezet. Neki is indult. Egy idő múlva – sejtelve sem volt, meddig bolyonghatott – egy alacsony, ablaktalan kőépítményhez ért. Ikonosztázra hasonlított, ha eltekintünk attól, hogy kőből építették és dísztelenül állt, csak a puszta fal. Körüljárta. Tovább nem vezetett

az út. Megérintette a vastag, fekete falat. Az érintésre egy alig észrevehető ajtó jelent meg rajta. Kinyitotta. A kitörő, éles fény elvakította. Képtelen volt belépni. Semmi mást nem látott, csak a vakító fényességet. Lehetett bent akármi, nem látta. De már nem is akarta. Azonnal rend támadt a fejében, mindent tudott, amire szüksége volt.

– Bondy! Te lusta zsidó disznó! Mássz ki az óladból!

– Nyisd ki! Azonnal nyisd ki!

Eltartott egy darabig, mire rájött, hogy csak álmodott, és hogy az ordibálás és ajtódongetés nem az álom része. Nem maradt abba. Nem szűnt meg. Hallotta, ahogy valaki dühödten üti-vágja az ajtót. Egy kavics az ablaknak csapódott.

– Tudod, mi az a pogrom? Ha még nem hallottál róla, majd most megtudod!

– Nyiss ajtót, Bondy, vagy mindent szilánkokra törünk itt!

Pogrom? Lipnicében? 1922-ben, Csehországban? Képtelen volt felfogni. Habár Holešovicében... Akkor sincs semmi értelme! De érezte, ahogy a hátán végigcsorog a hideg verejték. A ház előtti ordítózás nem csitult. Sőt, még erősödött is. Eszébe jutott, hogy a szomszéd szobában alszik Emilka. Vagyis hát, most már biztos nem alszik... A dermedése egyszeriben elmúlt.

– Na, mi van? Kinyitod? Vagy felgyújtjuk a házad?

Amilyen gyorsan csak telt tőle, lesietett a lépcsőn. A fenti ablakból csupán az udvarra lehetett lelátni, a ház elé nem. Nem akart villanyt gyújtani. Már az előszobából felismerte a kintről beszűrődő fényeket.

– Apa, apa, mi ez?

– Nem tudom. Nem tudom... Mindjárt kiderül. Ne félj! Maradj fent, maradj ott, ahol vagy! Ne gyere ki a szobádból!

Az ajtóhoz sietett. Megbotlott, megtántorodott. Azon töprengett, mit használhatna fegyverként. Nem volt semmije. Hirtelen felkapta a seprűt, de aztán eldobta. Végül, úgy nyitott ajtót, ahogy volt. Jégeralsóban, mezítlábasan, üres kézzel.

– Mit akartok? – üvöltötte.

Illetve csak üvöltetni akarta, de helyette nevetséges sipítás jött ki a torkán. Meglepte, hogy csak két férfit lát a ház előtt. Úgy tűnt, fáklyájuk több is akad. De talán csak azért látszott úgy, mert ide-oda hadonásztak velük. A férfiak arcát nem látta. Szinte semmit sem látott a fénynyalábokon kívül.

– Na végre! Te gyáva féreg!

– Most az egyszer szerencséd van, hogy nem szartál be teljesen! De csak most az egyszer, érted? Legközelebb rosszabbul végzed!

– Erre mérget vehetsz, te zsidó patkány!

Ezzel hátat fordítottak, és elszaladtak. Látta, ahogy futtukban elhajítják az égő fáklyákat. Lehet, tényleg csak kettő volt. Ki is aludtak azonnal. Az úton, meg az út szélén nagy tócsák éktelenkedtek a háromnapos esőzéstől. Csak ekkor vette észre, hogy néhány szomszéd lesi az ablakban állva. Az egyik ki is kiabált neki:

– Bondy? Történt valami?

– Nem, szerintem nem, semmi. Minden rendben van.

Csak amikor be akarta csukni az ajtót, akkor vette észre, hogy a küszöb előtt valami fekszik a földön. Egy nagy, amorf csomag volt. Óvatosan megbökte a lábujjával. Nedves volt, és elég nehéz. Elbizonytalanodott, de aztán lehajolt hozzá. Nem tűnt pokolgépnek. Inkább valami gusztustalanságot gyanított benne. Ennek ellenére bevitte, és az ajtót becsukta. Elég volt mára az ingyencirkusból.

– Apa! – a lépcső tetején ott állt Emilka, petróleumlámpával a kezében.

– Nem mondtam, hogy maradj a szobádban? – kiabált rá.

De el is szégyellte magát azon nyomban. Bizonytalanul elmosolyodott.

– Ne félj, már minden rendben van. Nincs semmi baj.

– Ne nyisd ki! Inkább ne!

– Ugyan már, kérlek! Menj, hozz egy kést!

Nocsak – nevette el magát –, az előbb a kés eszembe sem jutott. Átvágta a madzagot, tépte az átázott újságpapírt. Alatta újabb réteg, csomagolópapírnak tűnt. Nehezen ment a kibontás. A keze is remegett egy kicsit, akármennyire is igyekezett megnyugodni.

– Menj, feküdj vissza szépen!

Emma megrázta a fejét. Ott állt az apja felett, az egyik kezében a lámpást szorongatva, a másik kezét a szájába dugva. Nehogy sikítson, ha véletlenül mégis valami... Valami... Istenem, csak nem! Csak nehogy! Csak nehogy valami élőlény legyen! Illetve valami dög... Állat se... ne, ne, ne! Az izgalomtól annyira harapta a száját, hogy a vére is kiserkent.

Állat volt. És döglött. Egy nagy, kövér, alaposan megtömött liba. Már konyhakész állapotban.

Letette a konyhaasztalra. Csendben odaültek mellé, mintha virrasztani akarnának a halott mellett. Emma tanácstalanul rábökött.

– Nézd, itt van valami.

A püspökfalat feletti nyílásból egy boríték sarka kukucskált ki.

– Hozd csak ide a szemüvegem! Ott van az ágyamnál.

– Majd én felolvasom.

– Nem. Hozd ide a szemüvegem!

*Bondy, maga egy jó barát,
azért küldöm ezt a libát,
mert szeretik a zsidók,
s hátha kapok kóstolót.
Nagyon könnyen értem utol,
mert lassú volt a liba.
Márton-napon süsse meg jól,
legyen pazar lakoma!
Nem azért küldöm a libát,
hogy mellé babot tegyen,
Bondy, árulkodós Júdás,
a sóletet nem szeretem!
Hašek bocsánatot kér
az otromba tréfúér’.*

A szemét sarházijsza! Majd megmutatom én annak az anyaszomorítónak! – fogadkozott magában a kimerült kocsmáros, és kiment a konyhába, hogy egy kis slivovicét töltsön magának, csak, hogy vissza tudjon aludni.

A fiú, az ablak alatt lábujjhegyre állva próbált benézni a kocsmába, de nem látott semmit, még nem gyújtottak lámpát. Vigyáznia is kellett, nehogy leejtsen valamit. Az egyik kezében Bondy összehajtogatott levelét, a másikban egy ötöst szorongatott görcsösen, szintén tőle. A szolgálat fejében. A zsebe lyukas volt, oda nem tehetette őket. Ugyan még egészen kicsi lyuk volt – legalábbis kicsinek tűnt, amikor zsebre vágta a kezét –, de nem akart kockáztatni. Visszaereszkedett hát a talpára, mire teljes lendülettel hátratántorodott, és belelépett az ablak alatti latyakba. Három napja esett, tegnap az eső havazásra váltott, és most mindebből csak az undorító, lucskos latyak maradt. Érezte, ahogy befolyik a cipőjébe. Elvászott már, de nem volt másik, és egyhamar nem is lesz.

Belépett. Csak dél múlt, üresen állt a söntés. Még Invalidot, a kocsmárost sem látta sehol. Hašek azonban ott ült, hátul, a pultnál, közel a konyhához. Ahogy mindig. Köszönt neki. Semmi válasz. Nem hallotta meg. Pedig úgy tűnt, mintha őt nézné. Legalábbis felé nézett. Jobb, ha megvárja, mi lesz. A viláért sem akarta megzavarni, vagy ilyenek. Pláne így, hogy még fizettek is neki. Csakhogy nem történt semmi. Egy kicsit közelebb ment. Nézte, ahogy a férfi cigarettázik. Milyen furcsa a keze! – gondolta. Mindkét keze furcsa. Akár egy felhizlalt csecsemőé. Mármint a polgármester gyerekéé. Az ő Pepičeküknek bezeg nem ilyen volt, hanem vékony, mint a pálca, amikor megszületett akkor is, és amikor meghalt akkor is. Korán meg is halt szegény, fél éves se lehetett. Inkább megismételte a köszönést. Jó napot! Végre megmozdult.

– Szervusz.

Tényleg borzalmasan kövér – gondolta, és nem tudta kinyögni, miért jött. – Biztos megbabonázott, ahogy a nagymama mondja. Megbabonázott a bolsevik.

– Sörért jöttél?

– De hisz nincs nálam kancsó.

– És ha lenne nálad, akkor sörért jöttél volna?

Valami ilyesmit várt tőle. Mégsem tudta, mit válaszoljon. Mit szekírozza? A dagadt disznaja! Ez az óriáscecsemő! Átkozott óriásbébi!

– Nem azért. Én...

– És akkor miért jönnél? A kancsóddal?

Na, itt lett elege. Legszívesebben elfutott volna. De előbb a padlóhoz vágthatná a levélkét, és ráköphetne. Csakhogy ott a kezében az ötös. Vissza kellene adnia, és hát az...

– Szervusz, Tonda... Mit akarsz?

– Én... egy írást hoztam Hašek úrnak.

– Akkor meg miért nem adod oda neki?

– De épp azt akartam, Invald bácsi...

Végre odalépett, és elégette az átkozott levelet. Mennyi papír volt már azon az asztalon!

– Ezt magának küldik.

És már iszkolt is. Hátraugrott két lépést, csak aztán fordult meg.

– Várj csak! Szóval, téged Tondának hívnak?

– Igen, úgy. De nekem most már mennem kell.

– Mint a nagyapámat, annak is Tonda volt a neve. Tonda Krčból. Csak arra gondoltam, hogy talán ennél valamit, Tonda.

A fiú elbizonytalanodott. Először mert belenézni a férfi félig lehunyt szemébe.

– Hát, ha muszáj, muszáj. Akkor nincs mit tenni – mondta Hašek.

Megölöm! Megölöm – gondolta Tonda hazafelé tocsogva a mindenhová fröccsenő latyakban.

– Hát, majd legközelebb.

Ezt is hallotta még, meg azt is, hogy a férfi nevet rajta. Ahogy így ugrált, véletlenül nekiszaladt a Hašek nőjének. Már látta néhányszor, de nem ilyen közelről.

– Sto ty gyélajes, te fiú?¹

Meglepettségében leejtette az ötfillérest. Eltartott egy kis ideig, amíg megtalálta. Nem nagyon nézte meg. De egy dologban biztos volt. A nő is elég kövér. És dohányzik! A bolsevik ribanc!

Az ablakon át beszűrődött a késő délutáni napsütés. Az asztalon kis fénykarikák táncoztak. Egy pimasz légy hangos zümmögéssel egy csepp sörben tapicskolt. Hašek le akarta csapni, de észrevette, hogy a légy nincs magánál. Meg vannak számolva a napjai. Úgyhogy inkább elolvasta a levelet.

HASEK, JÖJJÖN ÁT PÉNTEKEN. HAL LESZ. TISZTELETEM, VÍTĚSLAV BONDY.

– Mit írnak?

– Hogy Nobel-díjban részesítenek. A *Švejk*ért.

– Aha – nevetett Invald –, mi mást? Akkor hozhatok még egyet, nem?

– Persze, hozd csak! És még egy kávét is kérek, rummal. Ezt meg kell ünnepelnünk.

– Inepelni? A sto takoje my prazdnovajem?² – tette le Sura a bundáját.

– És mit fogsz hordani januárban?

– Nyilván majd befagy a segge – jegyezte meg a kocsmáros.

– Bondy hívott meg minket vacsorára. Holnap. Gefilte fisch. Spórolunk.

– Zavtra dojgye Asulinka. Blincsiki budut. My uzse dagavárilisz.³

– Szarok a blincsikidre. Bondy halat süt, halat fogok enni, és kész.

– Kak ty hocses, Jaroslávcsik. Sz étim jevrejom folyton...⁴ – és ezzel eltűnt az emeleten.

– Szvolocs⁵ – sóhajtott fel a férfi, és a légy után csapott.

¹ Te meg mit csinálsz? (orosz)

² És mit ünnepelünk? (orosz)

³ Holnap Asulinka jön. Palacsinta lesz. Már megbeszéltük. (orosz)

⁴ Ahogy akarod. Folyton azzal a zsidóval... (orosz)

⁵ Szemét. (orosz)

Úgy istenesen. És el is találta. Még mindig ott matatott szegény. Le volt részegedve, nem tudott ellállni. Invald szemrebbénélkül folytatta a söröskorsó fényesítését. Már elég jól ismerte ahhoz, hogy tudja, mit gondol komolyan, és mit nem. Teljesen biztos persze nem lehetett a dologban.

– Örülök, hogy látom – köszöntötte Bondy Hašekot.
Bár az öröm inkább csak szürke szemének csillogásából látszott.
– Ügyszintén. Örülök, hogy nem csinálta össze magát a múltkor.
– Ugyan, ugyan, és milyen kedves volt az ajándék... Kerüljön beljebb!
Gyorsan körülnézett a konyhában. Kellemes hely, teli finom illatokkal.
– Emmácska a szobájában van – mondta neki Bondy.
– Minden tiszteletem neki, de nyugodtan ott is maradhat. Túlélem. Otthon tele vagyunk nőneműekkel. Mármint szegény Invaldot nem számítva... És ki van a söntésben?
– Ma? Senki, zárva vagyunk. Sábész van. Foglaljon helyet.
– Ja, persze, micsoda barom vagyok. Elfelejtettem.
– Ugyan – nevette el magát Bondy –, bár több ilyen feledékeny polgártársunk lenne. Egyáltalán nem haragudnék. Iszik velem egy pohárka bort?
Zavartan bólintott. Úgy tűnt, pillanatnyilag az a két ezüst menóra érdeklí a világon a legjobban. A sábeszre gyújtott gyertyák pislácoltak bennük még utolsó fényükkel.
– Persze, hogy iszom, de ne mondja, hogy maga is velem tart. Hogy éppen ma fog inni. Vagy valami ünnep van?
– Nem, nincs. Eltekintve a sábesztől, ami ugye a legnagyobb ünnepünk. De egy pohárral azért iszom. Vagy kettővel. Nehogy megsértsem.
– Hát, mivel én sem szeretném megsérteni, nem ettem dél óta egy falatot sem. Tudja, hogy kiélvezhessem a finom vacsorát.
– Ezt nagyon bölcsen tette.
A kocsmáros két pohár vörösborot tett az asztalra. Maga is helyet foglalt.
– Egészségünkre!
– Csak mondja nyugodtan, hogy Le chajim! Abban is benne van az egészségedre. Jól van ez maguknál kitalálva. Nemcsak az van benne, hogy egészségedre, de minden, ami lényeges. Még a pénz is, ugye? Mindenkinek az, amit szeretne. Vagy nincs igazam?
Meggördült a gyomra, valószínűleg hallani is lehetett.
– Igen, igen. Az élet... Mindenkinek valami mást jelent. Akár pénzt is. De azt hittem, hogy éppen magának ez ganz egal.
– Csak nehogy csalódnia kelljen bennem. Maga még nem ismer, de ha majd megismer... Csak ne nevéssen! Szép kis disznó vagyok ám! Eladásra való. Haszonleső disznó. Ide azzal a hallal! Csak ne szerénykedjen!
Bondy elnevette magát. Még a szája sarka is remegett. Felállt az asztaltól, csak hogy a kredenc helyett az ablak felé lépett. Egy kis asztalon, az ablak melletti sarokban már néhány hete ott állt egy gramofon. Igen kitüntetett helyen.
– Ja, miattam nem kell megerőltetnie magát, tudok én enni zene nélkül is. Na jó, legyen, dicsekedjen egy kicsit. Még jó, hogy nincs itt Sura. Az él-hal a zenéért.
Bondy megtekerte a kurbli. A lemez, amely ezen a mai, modern kori csodakészüléken már oda is volt készítve, forogni kezdett. A zsidó háztartásban felhangzott Jakub Jan Ryba⁶ *Cseh karácsonyi mise* című zeneműve. Enni azonban nem volt más, csak az a pár darab száraz, darabokra törött chala, amit a kocsmáros egy idő után mégis előhúzott valahonnan, mert megesett a szíve az éhes írón. Azon az estén tegeződtek össze.

⁶ A ryba halat jelent. (a ford.)

– Tudod, mi jutott eszembe?
 – Felemeled az árakat?
 – Azt majd csak az új évben – nevette el magát Bondy. – Arra gondoltam, hogy elme-
 gyek innen. Valahova délre.
 – Akkor ugyanazon jár az eszünk. Én Spanyolországba mennék, legszívesebben hóna-
 pokra. Van ott egy ismerősöm, még a háborús időkből. Meleg, tenger, a kertben szilva-
 helyett narancsfák. Csak képzeld el!
 – Én végérvényesen gondoltam. És csak ide, Dél-Csehországba. Valami kisebb város-
 ba, például Protivínbe...
 – Protivín? És mihez kezdenél? Ott mindenki csak az érseki sört vedeli.
 – Van ott egy távoli rokonom. Voltam már náluk párszor látogatóban, és tetszett arrafelé.
 – El nem tudom képzelni, mi tetszhetett neked abban az isten háta mögötti porfészekben!
 – Kedves emberek..., legalábbis annak tűntek. Meg jobb az időjárás. Itt folyton csak
 esik meg havazik.
 – Baromság, magasról tojj Protivínre! Gyere velem! Sevilla, Granada, Barcelona... Ezt
 nevezem én délnek. Az tenne jót nekünk.
 – Dehogy! Mit csinálnék én ott? Spanyolul nem tudok, nem ismerek senkit.
 – Ugyan már, hiszen nektek a világ minden táján vannak rokonaitok.
 – Szinte minden táján. De Spanyolországban nincsenek. Habár tulajdonképpen
 szefárdok vagyunk, mármint eredetileg. De ezalatt a sok évszázad alatt valószínűleg
 elaskenáziasodtunk.
 – Szefárdok, askenáziak... Ugyan kérlek! És akkor mi van?
 Elbizonytalanodott. Most már lassan indulnia kellene.
 – Ki nem szarja le? Csak gondold el, micsoda béke és nyugalom várna ott minket? Se
 politika, se ezek az ótvar napilapok, se veszekedések, semmi. De ha lennének is, egy szót
 se értenénk belőlük. Ott nincs is ilyen torzsalkodás, nem ez a lételemük, képtelenség is
 volna, ha egyszer folyton a fejükre tűz a nap! Az egyetlen esélyük a forradalomra az lenne,
 ha mi magunk szerveznénk meg nekik, amikor már eluntuk a fürdőzést.
 – Vagy Týn nad Vltavou, az sem rossz hely.
 – Csak azt ne! Voltál már ott valaha? Voltál már életedben Týn nad Vltavou-ban? Tu-
 dod, hogy tartja a mondás? *Nad Vltavou Týn – beléd áll a kín.* És ez szent igaz, hidd el ne-
 kem. Én voltam ott.
 Bondy egy pillanatig a távolodó férfi után nézett. Ahogy lassan vonszolja magát, és
 közben még ennél a lassúságnál is veszélyesen imbolyog. Pedig néhányszor már megpró-
 bált a lelkére beszélni az ivásról. Hasztalan. Töltöttek neki máshol. Nem volt ember, aki
 hatni tudott volna rá. Talán a volt felesége. Vagy még ő sem. Ugyanúgy végezte a kap-
 csolatuk, mint bármely másik. És az az orosz bárisnya? Azzal úgy bánt, mint egy kutyá-
 val, ahogy a kedve tartotta. Vonszolja magát, mint egy százéves vénember. Ezt nem csak
 az alkohol teszi. Már józanul is alig tartja meg a lába. Bondy visszaemlékezett a pogrom-
 ra és arra a Ryba-hallgatós estére. Meg mert volna esküdni rá, hogy legalább tíz év telt el
 azóta. Pedig a valóságban csak egy év, szinte napra pontosan. Dehát mit tehetnék én? –
 gondolta. – Mit tehetnék?

Bokáig vízben állva, női fürdőruhában, fürdősapkával a fejükön – így pózoltak Kudějtel egy
 fényképen. Akkor ott még az is megfordult a fejében, hogy átölelhetnék egymás vállát, vagy
 legalább foghatnák egymás kezét. Hogy az még dekadensebb lenne. De Matěj nem akarta.
 – Ne hülyülj már, ötven év múlva valakinek a kezébe kerül, és azt mondja majd, hogy
 melegek voltunk.

– Gondolod? Na és? Hogy ez micsoda ötlet! Én magam fogom terjeszteni!

Visszatette a fényképet a szekrényen lévő papírdobozba, ahonnan kiesett. Elővett egy
 levélpapírt. *Jaroslav Hašek – író – Lipnice u Světlé nad Sázavou.* A fejlécén fehéren-feke-
 tén ott állt: író. Saját magának csináltatta, megelőlegezte az elismerést, ki tudja, másképp
 megérte-e volna?

*Miegyebet is írhatnék,
sárban tocsogunk némiképp,
férfi, nő, itt egyre megy.
A konyha jó, bár nem remek.
Merre lógsz vajh' Tarzanom?
Ne hagyj itt sokáig parlagon!*

Az utolsó két sort kihúzta. És helyette azt írta: „Merre lógsz te, Tarzan?! Ne hagyj itt a szarban.” Aztán áthúzta az egészet, gombócot gyúrt a papírból, és a szenesvödörbe dobta. Nem talált bele. Kénytelen volt lehajolni a galacsin után. Nehezeére esett. 1912... Huszonkilenc éves volt. Nem ír Kudějnek semmit. Ma nem. Kinézett az ablakon. Csak a sár és sár mindenfelé. Sár és avar. Ha ő lenne Božena Němcová, a lehullott leveleket most arannyá változtatná. De mire menne vele? Amíg Božena élt, ő sem értékelt senkit. Csak az emberek, a nép szerette. Azt meg nem kellett irigyelnie tőle.

1912. Nyár. Matějtel gyalogoltak Radotínon keresztül Dobřichovice irányába, Svatý Jan-ba, megmászta a Tetínt, leereszkedtek Berounba, és Nový Jáchymovon át eljutottak Křivoklátig. Abban a nagy fogadóban éjszakáztak, ott is maradtak három napig, aztán bevetették magukat az erdőbe, egy éjszakára az erdőszlakba húzódtak, egy éjszaka meg az erdőben, egy fa alatt aludtak, és Křivoklátból Rakovník felé indultak tovább. Rakovníkban anélkül, hogy bármit is szóltak volna magukról, felismerték és megvendégelték őket. Két napon át királyi ellátásban volt részük, mivel rájöttek, hogy hozzá, Jaroslav Hašekhez van szerencsájük. Tudták maguktól, hogy ő az. A kocsmáros épp akkor özvegyült meg, nem volt épp virágos kedvében. De még így is örült neki. Azt mondta, megtiszteltetés számára. Nagy murit csaptak. Sikerült egy kicsit jobb hangulatra deríteni az ürgét. Amolyan vöröshajú, alacsony ember volt, komor ábrázattal. Inkább harangozónak, egyházfinak tűnt. A kocsmában nem volt éppen nagy a tisztaság. És az a rengeteg trófea mindenütt! A dekoráció csupa nagyvad, főleg szarvas. Szarvas ugrás közben, bögő szarvas, szarvasviadal a tisztáson, őzcsapat holdfényes éjjelen... Az akasztó is szarvas-, meg őzlábakból készült, egyik kitömött trófea a másik mellett. Tisztára úgy festett, mint annak a baromnak a konopištěi kastélyában.⁷ Undormány. Szerencsére a gulyást normális húsból főzték. Június eleje volt, olyankor még nincs vadászszезон. Június. A legjobb hónap. Már, ami az utazásokat illeti. Sörözések a virágba borult hársfák alatt a döngicsélő méhek társaságában. Aztán irány tovább. Kirándulni igazából minden hónapban jó. Mindig. Még ebben a szaros novemberben is. Legalább Deutschbrodba szívesen elmenne. Vagy legalább Světlába. Csakhogy a lába teljesen eldeformálódott. Olyan keményre dagadt, hogy kopogtatni lehet rajta. Fájdalmasan sajog mindkettő. A jobb lába pláne. Ha nem mamuszban járna, fel se tudna húzni semmit. Nem fog írni Kudějnek. Ma nem. Majd ha jobban lesz. Karácsony utánra biztos elmúlik.

Kitámolyog a kocsmából, az eső már elállt. Tesz néhány lépést a sarok felé, de összeakad a lába. Nem bukik fel, csak térdre esik, és az utolsó pillanatban kiteszi maga elé a kezét. Valahogy sikerül feltápáskoznia és kigombolni a sliccét. A falra vizek, alig bír egyenesen állni. Észre sem veszi, hogy nincs egyedül. Amúgy se érdekli. Nem hallja, hogy nevetnek rajta: Gašek biztos úr a cipőjére hugyozik!⁸

Begombolkozik. Mindene csurom sár, nemcsak a nadrágszára. Vége a táncmulatságnak, a zenészek már összepakoltak, csak az a nagypofájú trombitás, az a ragyásképzű ficsúr – a neveléses kis bajuszkájával – játszik még az éjszakában. Az előbb egy tizkoronást nyomott oda neki, hogy fújja el az „Amikor a putyimi kapun által mentem” kezdetű nótát, de erről már mindketten megfeledkeztek. Az valami mást fúj ott bent, valami még búsongóbbat. A francba az ilyen macskazenével! Majd szétreped tőle a feje. Most odamegy,

⁷ Utalás Ferenc Ferdinánd trónörökös konopištěi vadászkastélyára.

⁸ Hašek oroszországi, „bolsevik múltjára” utalva gúnyosan oroszosan, „G”-vel mondja a nevét.

és megmondja a magáét, majd jól beolvas neki! Csakhogy a fogadó helyett az utcán átellenben lévő iskola felé botorkál. Megáll az épület előtt, ráordít, de a trombitás nem figyel oda, így aztán az öklével fenyegeti, megint megszédül, és a fatörzsbe kapaszkodik. Micsoda szar alak ez a trombitás, kifizette neki a nótát, ő meg rá se bagózik. Szószegő bitang, senkiházi, és még rosszul is játszik. Hányingere van, annyira feldühödött, de csak köhögni kezd. Szagatja a tüdejét, felkeveredik a gyomra. Tele van a hócipője azzal a suhancsal, nem akarja ezt a nyivakolást tovább hallgatni. A fene essen bele! Inkább elnéz a vár felé. Már régóta nem járt arrafelé. Erre a nagyszerű ötletre hörpint egy kis rumot a laposüvegéből, és rágyújt egy cigarettára. Aztán meghallja, hogy utána kiabálnak. Jarda! Jarda, hol vagy? Aztán meg – Jaroslavcsík! Őt keresi. A fához lapul, amennyire csak lehet, és hangtalanul a mocskos tenyerébe nevet, hogy majd megmutatja neki. A következő pillanatban minden elcsendesül. Gyanakodva nekiindul. Már nem hallja azt a barmot. Talán valaki lenyomta a torkán a trombitát? Semmit se hall, csak zúgást. A Blanica megáradt, ez ősz tájkán gyakran előfordul. Előfordul. És a templomban harangoznak. Nem tudta megszámolni – egyet-e vagy kettőt? Fél mennyi? Na, mindegy is. Mindjárt odaér, nem érik utol. Már majdnem ott van, a torony épp felette magasodik. Most már csak ez az emelkedő van hátra. Azt a kurva, hú, de csúszik! A gyalogút bokrok között vezet, nehezen tapogatózik a sötétben, de mi az neki, egy ilyen gyakorlott turistának. Csak egy kicsit szusszannia kell, iszik egy kortyot. De aztán uzsgyi, nem akarja, hogy elkapják. Nekilendül, mire iszonyú fájdalmat érez, lehanyatlik a földre. Amikor magához tér, azt sem tudja hirtelen, hol van és miért. Sötét van, és sajog mindene. Forog vele a világ. Mégis megteszi ugyanazt a mozdulatot. A szándék emléke kényszeríti. És megint fejjel megy a sziklának.

Sura és a trombitás hajnali ötkor találják rá. Már majdnem feladták. Mindenütt kereszték, még a várban is, de ők az ösvényen mentek, amerre jární szokás. Csak a végső kétségbeesés vezette őket erre a furcsa, eldugott helyre. Hašek nem reagált semmire, Sura egy pillanatra azt hitte, meghalt. Csak a trombitálásra ébredt fel. Hörgött, morgott, dühös volt, de érteni egy szavát sem lehetett. Sura nem dühöngött. Nem. Nem volt dühös. A borzalmas büztől lett rosszul. De megörült, amikor Hašek végre felült. Az arca, a homloka tiszta vér volt, meg sár, és az új kék öltönyének nadrágszárán keresztül a cipőjébe folyt a szar. Sura csak nézte, nézte, de nem dühöngött. Csak az a húszéves trombitás gyerek nem tudta, hova nézzen zavarában. De segített nekik. Lábra állították, és hazatámogatták.

– Ne idegesíts, te temetőhuszár. Játssz el inkább a „*Jaroměřbe visz az út, visz az út*”-ot! – parancsolta neki.

– Nem tehetem, Hašek úr, most nem. Ha elengedném, elvágódná.

Elküldte a kurva anyjába, de azért a konyhában mégis adott neki autogramot. ■ ■ ■

Fordította Csoma Borbála

Irena Dousková (1964): Příbramban született, cseh író. Jaroslav Hasek utolsó hónapjairól szól *Medvetánc* című regénye, mely magyarul 2020 tavaszán jelenik meg Csoma Borbála fordításában a Kalligramnál. Hašek nagy betegen sem cáfol hírnevére. 1922-ben Lipnicébe vonul vissza, hogy befejezze a *Svejket*, ám a munka helyett többnyire barátait és a kocsmák közönségét szórakoztatja királyi hecceivel és botrányos versikékkal. Éjszaka azonban kötekedő kedélye elillan, és egy sápadt férfi néz szembe a meglevenedő sötétséggel.

Csoma Borbála (1974, Budapest): fordító, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen végzett történelem–cseh szakon. Jelenleg Prágában él. Fordításában jelentek meg többek között Irena Dousková, Kateřina Tučková és Roman Ludva kötetei.